

NOTE PE MARGINEA UNUI TEZAU MONETAR DIN EPOCA ROMANĂ, DESCOPERIT LA RIURENI, JUDEȚUL VILCEA*

cercetător HAMPARȚUIAN NUBAR și prof. P. PURCĂRESCU

Noua orientare a cercetărilor numismatice din ultimele decenii, a avut drept consecință o transformare radicală în ceea ce privește interpretarea monedei ca sursă de documentare istorică. Moneda nu mai constituie doar un simplu element de datare, desigur extrem de prețios prin precizările cronologice pe care nu le poate oferi nici o altă categorie de material arheologic, totuși rămânând de valoare limitată prin sfera restrânsă pe care-l ocupă în câmpul vast al cercetării istorice. Recentele studii numismatice au scos în evidență, în special valoarea politică și social economică a descoperirilor monetare, care devin astfel una din sursele de informație istorică dintre cele mai importante. Analiza unor ansambluri de descoperiri monetare dintr-o anumită arie geografică și dintr-un anumit cadru politic, în limitele unei perioade cronologice bine precizată, poate duce la conturarea sau lămurirea unor probleme ale istoriei regiunii respective, care uneori nu pot fi determinate numai pe baza mărturiilor celorlalte izvoare de natură arheologică sau literar istorică. Se înțelege că, atunci când monedele sînt analizate și integrate în cadrul unor contexte arheologice suficiente de cercetate, datele lor pot confirma și accentua aspectele dezvăluite de celelalte surse de natură arheologică.

Intreruperea, fie a emisiunilor locale, fie a circulației monetare dintr-o anumită regiune ca și îngroparea unor tezaururi cu monede, nu pot fi interpretate altfel, decît ca urmarea directă a unor evenimente și frămîntări politico-sociale intervenite în viața regiunii respective. Pe de altă parte, dezvoltarea și abundența emisiunilor locale sau fenomenul invers al declinului lor, intensificarea sau slăbirea circulației monetare sînt privite drept consecințe ale stadiului de dezvoltare a vieții economice din regiunea respectivă, reflectate pe planul economiei bănești, în perioada în care se surprind manifestări ale unor asemenea fenomene.

Numai interpretate în acest mod descoperirile monetare își capătă adevărata lor valoare prin contribuția efectivă pe care o aduc în domeniul complex al cercetării istorice.

* Simpozion 1966.

În cele ce urmează, vom încerca, ca în lumina considerentelor de mai sus, să prezentăm unele aspecte ale istoriei antice de pe valea mijlocie a Oltului dezvăluite prin studierea câtorva descoperiri monetare din epoca romană târzie.

În anul 1938 s-a descoperit în mod întâmplător, cu ocazia lucrărilor agricole, pe teritoriul comunei Râureni, pe malul Oltului, la cca 2 km nord de așezarea civilă daco-romană de la Stolniceni, un tezaur de monede romane ascunse într-un vas de lut ars. Din vasul spart în momentul descoperirii nu s-a putut recupera nici un fragment. Din numărul inițial de cca 80 de piese, 26 de monede au intrat în posesia Muzeului județean Vâlcea.

1. Septimius Severus

Av. *SEVERUS PIUS AUG.* Capul împ. laureat spre dr.

Rv. *Vota suscepta XX.* Imp. cu vâl în pic. spre stg. sacrifică pe tripod aprins.

AR. *G:* 2,36 g.; *D=* 20 mm. Conservarea bună, moneda puțin tocită.
Coh. 2.

2. Caracalla

Ao. (I) *MP ANTONIUS AUG.* Bustul împ., tânăr, laureat și drapat spre dr.

Rv. *FFIDES (M) ILITUM.* Fides în pic. spre st., ține în mîna dr. stindardul iar în cea st., o insignă.

AR. *greut.* 2,08. *Diam.* 20 mm. Moneda suptă și ușor tocită (rv).
Coh. 80 (a. 198—201).

3. Gordianus III

Av. *IMP. GORDIANUS PIUS FEL. AUG.* Bustul împ. radiat spre dr.

Rv. *FELICIT TEMP.* Felicitas în pic., spre st., ține un caducem în mîna dr. și cornul abundenței în cea st.

Ant. *greut.* 3,44 g. *Diam.* 22 mm. Conservarea slabă (moneda crăpată), moneda ușor tocită.
Coh. 2, 71.

4. Același împărat

Av. Ca mai sus

Rv. *FORT REDUX.* Fortuna așezată spre st., ține cu mîna dr., cârma și cu st. cornul abundenței. Sub tron, o roată.

Ant. *greut.* 3,14 g. *Diam.* 23 mm. Conservarea slabă (moneda ruptă), moneda tocită.
Coh. 2,97.

5. Același împărat

Ca mai sus

Rv. *FORTUNA REDUX*. Ca mai sus, dar fără roată.

Ant. Greut. 3,74 g. Diam. 23 mm. Conservarea bună, moneda tocită.

Coh. 2,98, var. (laureat).

6. Același împărat

Av. Ca mai sus

Rv. Ca mai sus

Ant. Greut. 3,48 g. Diam 22 mm. Conservarea bună, moneda tocită.

Coh. 2,98 var (laureat):

7. Gordianus III

Av. Ca mai sus

Rv. Ca mai sus

Ant. Greut. 3,84 g. Diam. 26 mm. Conservare bună, moneda tocită.

Coh. 2,98, var. (laureat).

8. Același împărat

Av. Ca mai sus

Rv. *M(AR)S (P)ROP(U)G*. Mars mergînd spre dr., ține în mîna dr. lancea, iar în st. scutul.

Ant. Greut. 2,90 g. Diam. 22 mm. Conservare bună, moneda ușor tocită.

Coh. 2,155.

9. Același împărat

Av. Ca mai sus. Bustul împ. radiat și cuirasat spre dr.

Rv. *ORIENS AUG*. Sol în pic. spre st. ține mîna dr. ridicată iar în st., un glob.

Ant. Greut. 2,81 g. Diam. 24 mm. Conservarea bună, moneda tocită.

Ant. Greut. 2,81 g. Diam. 24 mm. Conservarea bună, moneda tocită.

Coh. 2,167.

10. Același împărat

Av. Ca mai sus. Capul împ. radiat spre dr.

Rv. (N) (AUG.) Ca mai sus

Ant. Greut. 3,30 g. *Diam.* 22 mm. Conservarea slabă, moneda tocită *Coh.* 2,167 var (Bust și leg. de pe rv.).

11. Același împărat

Av. Ca mai sus. Bustul împ. laureat spre dr.

Rv. *PIETAS AUGUSTI.* Pietas voalat, în pic, spre st.

Ant. Greut. 2,88 g. *Diam.* 22 mm. Conservarea bună, moneda ușor tocită.

Coh. 2,186 var, (Pietas cu ambele mâini ridicate).

12. Același împărat

Av. Ca mai sus. Bustul împ. radiat spre dr.

Rv. *PROVID AUG.* Providența în pic, spre st. indică cu o baghetă în mâna dr. un glob, iar în st., ține un sceptru.

Ant. Greut. 4,02 g. *Diam.* 22 mm. Conservarea bună, moneda ușor tocită.

Coh. 2,296.

13. Același împărat.

Av. Ca mai sus.

Rv. *SAECULI FELICITAS.* Împ. laureat, în pic, spre dr., ține în mâna dr. lancea, iar în st. globul.

Ant. Greut. 4,35 g. *Diam.* 21 mm. Conservarea foarte bună, moneda foarte ușor tocită.

Coh. 2,319.

14. Același împărat

Av. Ca mai sus.

Rv. *SECURITAS PARPETUA.* Securitas în pic, spre st., ține în mâna dr. sceptrul, iar cu st. se sprijină pe o coloană.

Ant. Greut. 3,24 g. *Diam.* 23 mm. Conservarea slabă, moneda ușor tocită (rv.).

Coh. 2,336.

15. Același împărat

Av. *IMP. CAES. M ANT GORDIANUS AUG.* Bustul împ. radiat spre dr.

Rv. *VICTORIA AUG.* Victoria mergînd spre st., ține în mîna dr., o cunună, iar în st. o ramură.

Ant. Greut. 3,56 g. Diam. 22 mm. Conserv. bună, moneda foarte ușor tocită.

Coh. 2,357.

16. Gordianus III

Av. Ca mai sus.

Rv. Legenda ștearsă. Ca mai sus.

Ant. Greut. 3,05 g. Diam. 21 mm. Conservarea slabă, moneda foarte tocită.

Coh. 2,357

17. Același împărat

Av. *IMP. GORDIANUS PIUS (FE) AU (C).* Bustul împ. drapat și cuirasat spre dr.

Rv. (LI) *BERALITAS (...)* Liberalitas în pic spre st. ține în mîna dr. lancea, iar în st. cornul abundenței.

Ant. Greut. 4,14 g. Diam. 21 mm. Conservarea slabă, moneda foarte tocită.

18. Filip Arabul

Av. *IMP. M. IUL PHILIPPUS AGG.* Bustul împ. radiat spre dr.

Rv. *AEQUITAS AUGG.* Equitas în pic spre st. ține în mîna dr. balanța, iar în st. cornul abundenței.

Ant. Greut. 4,63 g. Diam. 22 mm. Conservarea bună, moneda f. ușor tocită.

Coh. 2,9 var (AUG)

19. Același împărat

Av. *IMP. M IUL PHILIPPUS AUG.* Bustul împ. radiat spre dr.

Rv. *FIDES MILIT.* Fidex în pic spre st, ține două stindarde.

Ant. Greut. 3,19 g. Diam. 22 mm. Conservarea satisfăcătoare, moneda tocită.

Coh. 2,55

20. Același împărat

Av. *IMP. M IUL PHILIPPUS AUG.* Bustul împ. radiat și drapat spre dr.

Rv. *LAETIT F(U)NDAT.* Letitia în pic. spre st., ține în mână dr. o cunună și cu st. cârma.

Ant. Greut. 2,13 g. Diam. 22 mm. Conservarea satisfăcătoare (montăiată la o margine), moneda tocită.

Coh. 2,80.

21. Filip Arabul

Av. Ca mai sus. Bustul împ. radiat spre dr.

Rv. *PAX A(E)TERN.* Pax mergînd spre st., ține în mîna dr. ramura de măslin, iar cu st. un sceptor.

Ant. Greut. 3,02 g. Diam. 23 mm. Conservare bună, moneda ușor tocită.

Coh. 2,103.

22. Același împărat

Av. Ca mai sus.

Rv. *P M (TR. P) IIII C (OS II) PP.* Pax sau Felicitas în pic. spre st., ține în mîna dr. caduceul, iar în st. cornul abundenței.

Ant. Greut. 3,11 g. Diam. 23 mm. Conservarea slabă, moneda tocită.

Coh. 2,136.

23. Același împărat

Av. Ca mai sus. Bustul împ. radiat și cuirasat spre dr.

Rv. *ROMAE AETERNAE.* Roma așezată spre st. ține cu mîna dr. Victoria iar cu st. lancea. Lîngă ea scutul.

Ant. Greut. 2,91 g. Diam. 22 mm. Conservarea bună, moneda tocită.

Coh. 2,167

24. Același împărat

Av. Ca mai sus.

Rv. Ca mai sus, dar f. șters.

Ant. Greut. 3,67 g. Diam. 23 mm. Conservarea bună, moneda f. ștersă (rv).

Coh. 2,167.

25. Filip Arabul iun.

Av. *M. IUL PHIL (IP) PUS CAES.* Bustul împ. radiat și drapat spre dr.

Rv. *PRINCIPI (I) UVEET.* Imp. în costum milit., în pic. spre st. ține în mâna dr. un glob și în st. lancea.

Ant. Greut. 3,13 g. *Diam.* 23 mm. Conservarea bună, moneda tocită.

Coh. 2,48.

26. Trebonianus Gallus

Av. *IMP CC UIB TREB GAL (LUS A) UG.* Bustul împ. radiat spre dr.

Rv. *PIETAS AUGG.* Pietas în pic. spre st. lângă un altar aprins, cu ambele mâini ridicate.

Ant. Greut. 3,09 g. *Diam.* 22 mm. Conservarea satisfăcătoare, moneda ușor tocită.

Coh. 2,88.

În general, conservarea pieselor este satisfăcătoare, iar gradul lor de uzură (tocire) destul de înaintată, ceea ce reflectă desigur faptul că monedele au circulat destul de mult în economia de schimb, înainte de a fi teaurizate.

Greutatea variază între 2,08 g piesa nr. 2 aparținând lui Caracalla și 4,63 g (o monedă, nr. 18, de la Filip Arabul sen.), iar diametrul între 20 mm (numeroase monede de la Septimius Severus și Caracalla) și 26 mm (moneda nr. 7, de la Gordian III).

Din punct de vedere al tipurilor monetare sînt de menționat următoarele observații:

Toate monedele sînt de tipuri cunoscute în numismatica romană a secolului al III-lea, cele cîteva variante dintre monedele aparținînd lui Gordian III și Filip Arabul nereprezentînd deosebiri semnificative.

În general pe aversul monedelor apare capul sau bustul împăratului cu cununa de lauri sau radiată, iar pe revers este reprezentată imaginea diferitelor divinități, cu simbolurile respective (Fides, Fortuna, Pietas, Providentia, Victoria, Pax), sau aceea a împăratului învesmîntat în haina militară.

Deci, din punct de vedere numismatic, piesele care formează tezaurul de la Râureni nu reprezintă o valoare deosebită. Importanța acestui tezaur constă însă prin componența și data îngropării lui. Majoritatea monedelor aparțin împăraților Gordian al III-lea și Filip Arabul (în total 23 de exemplare), deci intervalul de timp 238—248, care constituie și perioada maximă de acumulare a pieselor componente. Ultima piesă a tezaurului fiind o monedă de la Trebonianus Gallus, rezultă că tezaurul a fost îngropat în timpul acestui împărat sau după scurt timp de la încetarea domniei lui. În orice caz tezaurul de la Râureni a fost ascuns în jurul primei jumătăți a secolului al III-lea e.n.

Sugestiv însă pentru desprinderea unor concluzii general istoric și economic este faptul că din aceeași vreme cu tezaurul de la Rîfureni au mai fost descoperite în Oltenia, inclusiv în județul Vâlcea un număr de 22 tezaure monetare, toate datînd din jurul primei jumătăți a secolului al III-lea, (în 5 tezaure). În ultima monedă, care aparține lui Gordian al III-lea¹, Filip Arabul², într-un tezaur din timpul lui Herennius Truscus (250—251)³, în două tezaure a lui Tribonianus Callus și Volusianus⁴, într-un tezaur ultima monedă aparține lui Valerian (253—259)⁵; 2 tezaure sînt datate în secolele II și III e.n., fără a fi precizat împăratul respectiv⁶.

Demn de menționat este faptul că o parte din aceste tezaure s-au descoperit de-a lungul Văii Jiului și a Văii Oltului, sau în regiunile imediat învecinate. Dat fiind scopul urmărit de această prezentare ne vom limita la informarea sumară a descoperirilor de pe Valea Oltului:

1. Între Cîineni și Călinești, tezaur descoperit în 1890 și compus din 235 monede de argint, datînd din perioada cuprinsă între domnia lui Hadrian (117—192) și Filip Arabul (244—249)⁷.

2. Olteni, com. Bujoreni. Tezaur de 180 piese de argint, datînd între Commodus (176—192) și Valerian (253—259)⁸.

3. Ioneștii Govorei. Tezaur de cca 150 piese de argint, ultima monedă aparținînd lui Filip Arabul⁹.

4. Celei, în 1923 s-a descoperit în așezarea civilă romană un tezaur compus din 4000 monede de argint aparținînd împăraților Pupienus, Gordian al III-lea și Filip Arabul¹⁰.

* * *

Îngroparea de tezaure în această vreme nu este un fenomen singular pentru Oltenia, el manifestîndu-se cu aceeași amploare în întreg Imperiul Roman. De subliniat că asemenea tezaure monetare s-au descoperit și în

¹ Amărăști de Jos (jud. Olt), Bălești (jud. Gorj), Dobridor (jud. Dolj), Săpata de Jos (jud. Olt), Vîrtop (jud. Dolj) cf. D. Tudor, *Oltenia romană*, ed. II, București, 1958, p. 102, 103, 105.

² Belcinu (jud. Dolj), 2 tezaure la Birca (jud. Dolj), Brădiceni (jud. Gorj), Cîineni (jud. Vâlcea), Celei (jud. Dolj), Galicea Mare (jud. Dolj), Gorj, Ioneștii Govorei (jud. Vâlcea), Mățăței (jud. Dolj), Slobozia (jud. Gorj), Strimptu (jud. Dolj), cf. D. Tudor p. 102—105; B. Mitrea, *Dacia*, N. S. VI, 1962, p. 537; idem, *Dacia* N.S. VII, 1963, p. 593.; *tezaurul de la Ioneștii Govorei inedit*; informație Petre Gheorghe-Govora.

³ Birca (jud. Dolj), cf. B. Mitrea, *Dacia*, N.S. VIII, 1964, p. 398.

⁴ Seliște (jud. Gorj), Sisești (jud. Mehedinți), cf. D. Tudor, o.c. p. 105.

⁵ Oiteni (Rm. Vâlcea), cf. D. Tudor, o.c. p. 105.

⁶ Birca (jud. Dolj), cf. B. Mitrea, *Dacia*, VI, 1962, pg. 536, cf. D. Tudor, o.c.p. 104.

⁷ B. Mitrea, *L'incursion des corps en Dacie sous le regne de Philippe l'Arabe, à la lumière des découvertes de trésors de monnaies*, Noncelles études d'histoire, I, 1955, p. 154. D. Tudor, o.c.p. 103.

⁸ Vezi n. 5.

⁹ Vezi n. 2.

¹⁰ B. Mitrea, p.c., p. 154; D. Tudor, o.c., p. 103.

restul teritoriului țării noastre, cu precădere în Moldova, Transilvania și Dobrogea, ca și în sudul Dunării, în cele două Moesii¹¹.

După cum sînt de acord toți cercetătorii acestei epoci, manifestarea acestui fenomen are loc cadrul condițiilor de desfășurare ale gravei crize care zdruncină din temelii Imperiul Roman în cursul secolului al III-lea. Nu este locul să reluăm aici discuția asupra complexei probleme a crizei sclavagismului roman din acest secol, criza agravată în regiuni periferice ale imperiului de situația tulbură politică-militară provocată de incursiunile și invaziile barbare. În rîndurile de față ne interesează în primul rînd aspectul monetar al crizei și modul în care ea se manifestă în cadrul circulației monetare din Oltenia.

În esență, întreaga înlănțuire de frământări social-politice și transformări economice se răsfrînge din plin și în economia monetară a imperiului. Pe plan economic, fenomenul se manifestă prin alterarea succesivă a titlului monedei și apariția antoninienilor (monede de aramă înbrăcate într-o pojghită de argint) și prin închiderea atelierelor monetare provincial locale. Astfel, referindu-ne la regiunile ponto-dunărene, menționăm inventarea emisiunilor coloniale din orașele pontice, Dacia și Moesia¹².

Pe plan politic, îngroparea de tezaur reflectă o perioadă de nesiguranță social-politică, care este consecința directă a invadării teritoriului Imperiului Roman de către neamurile barbare, în fața cărora populația locală își ascundea avutul. Se înțelege că asemenea atacuri barbare afectau în primul rînd provinciile de la marginea Imperiului Roman, din rîndul cărora făcea parte integrantă și Dacia. Invaziile coaliției carpo-getice în Dacia, a atins punctul lor culminant către jumătatea secolului al III-lea, în timpul împăraților Gordian al III-lea, Filip Arabul și a succesorilor imediați, pînă la domnia lui Aurelian (adică în perioada 238—270). Sugestiv este faptul că pe unele emisiuni monetare din această perioadă numele împăratului este însoțit de titlul *Carpicus Maximus* (Filip Arabul) sau *Dacius Maximus* (Decius), reflex al luptelor și victoriilor obținute de acești împărați împotriva populațiilor respective¹³.

Îngroparea tezaurilor monetare în Dacia, în această vreme, este una din consecințele directe ale acestor atacuri, care — prin Transilvania, trecînd în Oltenia, pe Valea Jiului și pe Valea Oltului — pătrundeau adînc la sud de Dunăre pînă în regiunea Balcanică. De-altfel și rezultatele săpăturilor arheologice concordă cu informațiile menționate de sursele literare și epigrafice și cu datele cercetărilor numismatice. Astfel, referindu-ne numai la zona Oltului, după cum au arătat aceste cercetări, în această vreme este abandonat limesul transalutan iar colonia Romula suferă o puternică distrugere. Rămîne ca viitoarele săpături efectuate în castrul de pe Valea Oltului să scoată la lumină noi elemente în această privință.

¹¹ *Istoria României I* (capitolul lui M. Macrea, *Sfîrșitul stăpînirii române în Dacia și tezaurile monetare*, p. 459—467; B. Mitrea, o.c., p. 149—160.

¹² H. Nubar, *Aspetti della circolazione monetaria di Histria nell'epoca romana*, în *Dacia N.S.* VII, 1963, p. 251—252 și n. 35 și n. 36 cu bibliografia respectivă.

¹³ *Istoria României I* (M. Macrea, o.c., p. . .).

Tezaurile monetare descoperite în Oltenia prezintă o deosebită importanță și din punctul de vedere al stadiului de dezvoltare a vieții economice în această regiune. În primul rând ele constituie dovada incontestabilă a existenței unei puternice economii monetare, reflex al unei vieți economice active în domeniul schimbului comercial și a producției de mărfuri. Nu este întâmplător faptul că o parte din aceste tezaure s-au găsit de-a lungul văii Oltului. Unul din drumurile romane cele mai importante din Dacia, cu o dublă funcție militaro-strategică și comercială lega Transilvania cu Dunărea de-a lungul Văii Oltului. Pe de altă parte însăși Oltul constituia o cale de comunicație navigabilă, dublând astfel drumul terestru. Acest lucru, a atras desigur după sine dezvoltarea unor așezări civile angrenate și condiționate de existența acestui drum comercial. Astfel, se explică descoperirea tezaurilor monetare pe teritoriul acestor așezări civile de pe drumul Oltului.

Dovada numismatică a desfășurării unui comerț interprovincial sau interregional în această zonă o constituie descoperirea unor emisiuni monetare aparținând unor colonii grecești sau orașe romane din imperiu, centre active în comerțul de schimb. Astfel, la Enoșești, Reșca, Celei, Bălănești, Pădurețu s-au descoperit monede din secolele II și III e.n. emise de orașele Tomis, Odesos, Marcianopolis, Nicopolis ad Istrum, Pautalia, Philippopolis, Niceea¹⁴.

Pe drumul Oltului, în cadrul unui întins comerț de schimb circulau produsele Transilvaniei, Olteniei, Moesiei și ale orașelor pontice¹⁵. Desfășurarea acestui comerț nu trebuie privită numai sub aspectul unui comerț de tranzit. Desigur că în cadrul acestui circuit interveneau și produsele brute și unele mărfuri ale atelierelor locale din Oltenia. Referindu-ne la zona Oltului superior, fără îndoială că lemnul, vitele, pieile tăbăcite și sarea constituiau produsele specifice locale ce intrau în cadrul acestui circuit.

Din nefericire, cercetarea arheologică incompletă a așezărilor romane din această zonă are ca urmare o lacună în documentația arheologică în privința diferitelor aspecte ale vieții economice în perioada romană. Viitoarele săpături vor aduce desigur și în acest domeniu noi date care să contribuie la reliefarea acestor aspecte, pe care deocamdată descoperirile numismatice și unele indicii arheologice numai le conturează. În această privință semnalam că în săpăturile efectuate în 1966 la castrul roman de la Sîmbotin¹⁶ s-au descoperit urme bogate ale unui atelier de prelucrat fierul, datînd probabil din secolul al II-lea e.n. Foarte posibil ca viitoarele săpături arheologice întreprinse și în alte stațiuni de epocă romană să scoată la lumină descoperiri similare.

¹⁴ Enoșești: B. Mitrea, *Dacia*, N.S.VI, 1962, p. 537; Reșca: B. Mitrea, *Dacia*, N.S. VII, 1963, p. 596; Celei: B. Mitrea, *Dacia*, N.S., VIII, 1964, p. 379; Bălănești: B. Mitrea, *Dacia*, N.S.VI, 1962, p. 536; Pădurețu: P. C. Preda, *Alte descoperiri monetare*, SCN. II. 1958, p. 497.

¹⁵ Referitor la drumurile comerciale și comerțul din Oltenia în epoca romană, vezi: V. Cristescu, *Viața Economică a Daciei Romane*, Pitești, 1929, p. 101 și urm.; D. Tudor *Oltenia romană*, p. 100-101.

¹⁶ Săpături efectuate de Muzeul județean Vâlcea, în colaborare cu Institutul de arheologie, de un colectiv format din D. Tudor, responsabil, N. Hampartunian și P. Purcărescu.

În orice caz, după cum arată documentele numismatice și arheologice apărute pînă acuma, există suficiente dovezi ale existenței unei intense vieți în epoca romană în această zonă.

**DES NOTES ECRITS EN MARGE D'UN TRÉSOR MONÉTAIRE
DE L'ÉPOQUE ROMAINE DÉCOUVERT A RIURENI,
LE DISTRICT VÎLCEA**

(R É S U M É)

En 1938 on a découvert fortuitement, à l'occasion des travaux agricoles effectués à Riureni, à deux Km de l'habitat civil daco-romain de Stolniceni, un trésor contenant des monnaies romaines cachées dans une vase en lut.

Des 80 pièces trouvées, 26 sont entrées dans le patrimoine du musée.

Les monnaies appartiennent aux empereurs: Septimius Severus, Caracalla, Gordianus III, Filip Arabul et Trebonianus Gallus.

Leur poids varie entre 2,80 et 4,63 gr et leur diamètre entre 20—26 mm.

Toutes ces monnaies sont du type connu dans la numismatique romaine du III-ème siècle et ont été enfouies à cause de la situation tromble existante dans la Dacie à cette époque-là.

